

Hind 25 senti.

Kõigi maade töölised, ühinege

II RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

A. Hahn: Noor elu vanas linnas

Nr. 5 — 1929

IV aastakäik

Noorsotsialistid!

Uusi seltsimehi tuleb meie ridadesse. Neid toob meie juurde klassivõitluse tahe, kodanlise maailma puuduste märkamine, püüe jõuda välja töölisklassi vabanemisele.

Töötavad noored kummaski soost liituvad meie ühinguisse. Nad ei tule siia ainelise kasu pärast — on neid, kes on isegi vallandatud töölt meie organisatsioonis olemise pärast. Need on meelsuse inimesed, need on tervitatavad sotsialistliku ilma-vaate järgijad. Nad tulevad meie ühinguisse saama kindlaiks sotsialistideks.

Meie ühingud peavad olema proletaarlikud organisatsioonid, kus juhtideks on liikmed ise, kuid teadlikud liikmed. Meie ühingud on klassivõitluse ja klassiteadvuse organisatsioonid, ja seda teadvust levitab iga liige väljaspool, olgu töökohas, eraviisilistel kokkusaamistel või teistes töölisorganisatsioones. Noorsotsialistid on revolutsioonilise sotsialismi kandjad, ja seda revolutsioonilist joont peavad teostama meie seltsimehed parteiühinguis, mille liikmeiks nad astuvad täisealisteks saades, kui ka tööliisportlaste seas ja töölisteatrite tegelaskonnas.

Noorsotsialistid võitlevad kogu jõuga töölisklassi ühise frontide eest, ja nad teavad, et see teostub Sotsialistliku Töölisi-Internatsionaali kõikekoondavalt pinnalt, — sellega iga toiming oma Internatsionaali vastu on ühtlasi oma suure võitlussihi äraandmine. Kuid mitte koos kodanlusega, ainult töölisklassi revolutsiooniline taktika peab aitama kaasa töölisklassi ühise poliitilise keskkoha tekkimiseks.

Tööle oma ühinguis ja väljaspool! Revolutsioonilise sotsialismi nimel! Proletaarliku kultuuri nimel! Töölisklassi vabanemise nimel! Teadmisi ja kogemusi omandades rakendagem need kohe tööle!

Marx'i tulunduslikud, ajaloolised ja filosoofilised ideed kogu oma revolutsioonilise sisu hooga võivad olla ainult nende proletariaadi ideoloogide omandatud, kelle klassihuvi ei ole seotud kapitalistliku korra säilitamise vaid selle kõrvaldamisega, s. o. sotsiaalse revolutsiooniga.

G. Plehhanov.

Proletaarlikud koolinoored

Sügisese õppetöö alul kõnelevad koolide juhatajad algaktusil harilikult õppurite värskeist nägudest ja uue, puhand jõuga tööle asumisest. Õpetajate teades on õppurid suvel puhand, on oma tervist kosutand ja jõudu värskendand, kuid tööpoolest suuremal osal koolinooril algab puhkus alles sügisel! Juba varakult, mitu nädalat enne kevadist õppetöö lõppu käib suur osa koolinoori 2—3 kaupa salkades vabrikust vabrikusse, tehastest tehasesse — otsima tööd. Need on õppurid, kes on võrsund kehvist töölisperekonnist, kelle isad-emad enesele kümne küünega igapäevast leiba teenivad ja kelle lapsed varakult on sunnitud koolitöövaheagadelgi omia nõrka keha, oma tööd ja tervist ettevõtjaille müüa pakkuma.

Mõnes tööstuslinnas sarnaste õppurite protsent on eriliselt suur. Õppur, asudes kevadel vabrikusse tööle, kavatseb säilitada oma suvise teenistuse talveks, kasutada seda oma isiklikeks väljaminekuiks, ja vahest mõtleb sellega enesele uue ülikonnagi osta, kuid meie oludes on õppurid siiski sunnitud talvel pool räbalais koolis käima, kuna suvine teenistus, õppuri omagi, tarvatakse paratamatult perekondlikeks väljaminekuiks. See on juba kord töölisnoore kurbloolus. Ta rühib suve läbi tööd teha, samal ajal kui „kaasvõitleja“ mängib muretult tennist. Ja talvel on ta siiski sunnitud õpperaamatuid kerjama „kaasvõitlejailt“ kuigi kogu suve jooksul teenis!

Näiteid: Lauatehaseis tööd leidub ainult suvel, talveks vabanevad kõik tööliised. Seetõttu õppureilgi suvel on kerge tööd leida. Allealised sunnitakse vabrikuis sama tööd tegema, mis täisealisedki, neid isegi pannakse mõne vanema mehega paari töötama, kuid 15—20 aastase noortöölise palk on vaid 17—22 senti tunnis! Ka 8-tunnisest tööpäevast peetakse kinni ainult vabrikus sees, kuna platsitöödel, lauatahveldajatelt ja väljapanijatelt nõutakse sunduslikult 10-tunnilist tööpäeva, ületundideks loetakse tööaeg üle 10 tunni! Kuna platsitööliisil tuleb ka laevade laadimisel abiks olla ja, et laevad peavad võimalikult kiiresti täis laetama, siis tööpäev tõuseb sageli 10—14 tunnini. Ja ületunnitöödel kasutatakse ainult noortöölisi — õppureid, sest nende palk on märksa vähem!

Ajal, kus välismaail nõutakse allealistele 6-tunnilist tööpäeva, venitavad meie ettevõtjad vägisi allealiste tööpäeva pikkuse kahekordseks, vaatamata sellele, et suure osa allealisest tööjõust moodustavad klassiseinte vahel õppimisega nii-kui-nii kurnatud õppurid. Meie ettevõtjad lähevad alaealiste vägivaldse ekspluateerimisega aga niikaugele, et vägisi sunnivad neid kaalule panema oma tervist.

Nii näiteks töötas ühe lauatehase „puru-augus“ 19 aastane noormees. Palk minimaalne — 19 senti tunnis. Töö aga oli sedavõrt raske, et noortöölise, kuigi muu kehalise tööga varem vilunud, oli sunnitud keskpäeva ajal töö raskuse tõttu töö katkestama. Tööjuhataja, nähes töö raskust, oleks loomulikult pidanud noore töölise asemele asetama vanema jõu. Kuid — 19 aastase asemele asetati 13—14 aastane õppur, kes ära kutsuti kergemalt töölt! Loomulikult ei suutnud laps ära teha täiskasvanu tööd ja lahkus täiesti haigena ja nõrgana töölt.

Nii vähe hindavad ettevõtjad noorte tervist. Nii hoolimatult koheldakse töölisperekonnist võrsund õppureid, kes suvel on sunnitud kehalist tööd tegema, et väiksel määralgi abiks olla oma vanematele igapäevase leiva muretsemiseks.

Vanemais tööstusriiges ei lubata ettevõtjail niisugusel kombel noorte eluga mängida. Sääli keelavad ametiühingud alaealiste tööjõu kasutamise

---

vabrikuis. Meie kodanlus on muidu küll valmis näpuga näitama Läände ja säält eeskju otsima, kuid neis küsimusis ei tahetagi ligineda Läänele.

Õppetöö vaheaeg on siiski veel liiga lühikeseks ajaks, et selle aja jooksul midagi teenida, kuigi ta võrreldes teiste riikidega on isegi ülipikk. Tean mitu juhust, kus õppur juba paar nädalat enne õppetöö lõppu hakkas tööl käima. Öösel tööl, päeval koolis! Vabrikud töötavad ju kahe vahe-tusega. Kuigi alaealistel öötöö on keelatud, kuid... Samuti sügisel jäävad mitmed töölisnoored veel paariks nädalaks vabrikusse tööle, käies päeval koolis.

Need on mõningad näited selle kohta, kuivõrt „värske“ jõuga, „tugevama“ tervisega ja „puhanult“ asuvad need noored sügisel tööle. Neile on suvine vaheaeg raskeks, vastumeelseks kurnamisajaks, kuid ühtlasi ka väga tähtsaks elu kooliks, kuna sügisel, koolis algab neil alles puhke-aeg koolipuldi taga.

Ei ole algkooli õppurid töölislapsedki suvel vabad. Neile leidub küllalt kohti maalriõpipoistena, pagaripoistena saiakärudega linna mööda ringi käimises ja mitmes muus töös.

Niiviisi suur osa koolinoori on tahes-tahtmata saanud töölisnoorteks; neid eraldab ainult see, et, kuigi nad ise suvel on osa töölikonnast, peavad talvel koolis kuulama töölisvaenulisi ettelugemisi, peavad õppima vihkama tööliklassi. Aeg on aga näidand, et see osa koolinoori, ja see on igatahes suurem, mõtlejam ja ilmekam osa koolinoorsoost, kes suvevabaaegadel on sunnitud jooksuma masina taga või töötades sügisel laevaruumis ühtlasi valvama, et kraanavints talle šlenki pähe ei langeta, see osa koolinoori ei pööra kooli lõpetadeski selga tööliklassile vaid töötab kõigi kodanlaste palgaliste „isamaalaste“ kiuste võidelda tööliklassi lõppsihi — sotsialistliku ühiskonna eest, kus allealistel oleks kindlustatud täieline hariduse omandamise võimalus, ilma et seda takistaks sotsiaalne viletsus. Koolipingilt tulev töölisnoorsugu töötab tugevalt ja kavakindlalt asuda töösse klassivõitluse siivendamiseks ja sotsiaalse viletsuse kaotamiseks.

Esti koolinoorsool, kahjuks, ei ole lubatud võtta osa ilma pedagoogika nõukogu loata väljaspool kooli tegutsevate organisatsioonide tegevusest, teiste sõnadega, on lubatud võtta osa ainult kristlikest ja kaitseliitlikest organisatsioonest. Kuigi meie riigi põhisäadust ülistatakse üheks demokraatlikumaks maailmas, siis ometi on osatud koolinoorsugu asetada täielikult õpetajate „hoolduse“ alla. Sellegipärast on koolinoorsoolegi avatud sotsialistlik kirjandus ja ajakirjandus. Koolinoorsugugi oskab vahet teha töö ja vassimiste vahel. Mida kibedamini koolinoorile tunda annab end igapäevase elu viletsus ja häda, seda kindlamini liitub ta töölisnoorsooga. Ta peab liituma, sest ta enda eluviletsus sunnib teda selleks!

Hoolimata tänase Internatsionaali ebatäielikkusest ta on ometi ainus tee meie sihi saavutamiseks, tõelise Internatsionaali poliitika loomiseks. Internatsionaali puudustes ei ole kahtlust, ülesanne on rakendada end töösse kõigi puuduste kiuste, kõigist raskustest hoolimata. Sest see üks annab lootust, et uus Internatsionaal kasvab paremini temale asetatud nõudmiste kohaselt kui eelmine, et teeme ta nii tugevaks, et meie uuesti ei ela üle 1914. aastat.

Friedrich Adler.

CAY SUNDSTRÖM

Marksistliku sotsialismi ülesanded

Suurte pääsjade unustamine igapäevaste silmapilksete püüdmuste hääks, juhusliku võidu taotlemine kõrvale jättes tulemusi, liikumise tuleviku kaotamine selle oleviku hääks võib olla seletatav „tubliks“, kuid see on ja jääb oportunismiks ja see „tubli“ oportunism võib olla kõige hädaohlikum.

Friedrich Engels

Sotsialistlik partei on organisatsioon, mille abil proletariaat — tarvitades poliitilisi vahendeid — püüab sotsialistlikku ühiskonda. Sellega meie partei on vastane kõigile neile parteidele ja organisatsioonidele, mis püüavad holda alal nüüdsset ühiskondlikku korda.

Juba enne sõda sotsialistidega liitus veenetelt väikekodanlisi elemente, kes hääletasid eriti valimistel kaasa. Need ei rahuldand tollaegse korraga ja sellega tahtsid mõista hukka seda. Ja meie õnnetuseks viimaseil aastail mitmel maal ei ole vabameelset parteid, mis vasemikupoliitikaga võiks rahuldada neid elemente. Nõnda suur hulk väikekodanlasi on tulnud sotsialistlikku parteisse, ometi ilma et neil oleks sihiks kapitalistliku ühiskonna kukutamine.

Maailmasõjani nende mõju sotsialistlikes parteides oli üsna pisike ja partei suhtumine kapitalistlikku riiki oli selge, s. o. eitav. Ja toimund poliitiliste revolutsioonide järel proletariaadi seisukoht ei ole muutund. Kapitalistlik klassiühiskond on muutnud ainult mõnel maal oma poliitilist valitsusvormi, ühiskondliku aluse jäädes samaks. Meie ees on ikkagi kapitalism ja proletariaat.

Ometi üksikute parteillikmete asend kapitalistlikule riigile on muutund. Lõhestumise tulemusena osa tööstusproletariaati on liitund „kommunistlikesse“ parteidesse, osa — vennavõitlusest küllastunud — jäänd erapoo-

letuks parteidest väljapoole. Nende asemel väikekodanlisi elemente on liitnud meie parteisse ja need püüavad anda meie parteile sellast pitsatit, nagu sotsialistlik partei enam ei püüakski kukutada kapitalistlikku korda, vaid rahulduks ainult vabariiklikkude uuenduste ja ühiskondlikkude reformidega. Sotsialistliku partei liikmed mitmel maal on omandand valitsuseameteid ja läind neisse lootuses, et säält võivad aidata proletariaati selle vabadusvõitluses. Saades mõjukaid kohti parteis see üleminek puhtale reformismile on olnud kerge. Marksistliku sotsialismi ülesanne on just takistada partei „libisemist“ sellesse suunda. On küll õige — nagu Rosa Luxemburg märkis oma võitluses millerandismi vastu (vt. ka „Rünnak“ 5, 1928), — et võib tekkida olukordi, kui ajutine ühistolming kodanlusega võib olla paratamatu. Kuid see eeldab, et on suuri küsimusi meie ees. Mitmele sellane valitsemine on moodustund püsivaks olukorraks. Need valitsevad valitsemise pärast. Need jutlustavad ühistolmingut kodanlusega vabariikliku vaimu pärast rahvuslipu all. Selle vastu marksistlik sotsialism tõstab oma rahvusvahelise punalipu klassivõitluse nõudega.

„Kommunistliku manifesti“ tunnussõna „töölisel ei ole isamaad“ on ka marksistliku sotsialismi tunnussõna niikaua kui isamaa ja nüüdne klassiriik on sama asja tähendavad mõisted. Seda kriipsutas alla ka Saksa sotsiaaldemokraatia vasemik Magdeburgi parteipäeval. Sotsialistide ülesanne on isamaa vallutamine tööliste. Alles siis, kui produktioonivahendid on ühiskonna valitsetavad, kui nüüdne ekspluateerimiskord on likvideeritud, kui suurmaapidamised, vabrikud ja masinad kuuluvad ühiskonnale, töölisel on isamaa. Niikaua ei tarvitse võidelda riigi — „isamaa“ eest, vaid selle lõppsihi hääks saavutavate klassivõitude eest, kui neid ähvardatakse väljastpoolt. Ja et töölisel veel ei ole isamaad, seda tõestas õndselt maailmasõda. Sest need miljonid töölisi, kes tapeti võitlusväljadel, ja keda „isamaa“ saatis sinna, ohverdati sihi pärast, mis oli neile võõras. Kui töölised ja inimkond 1914. a. saatuslikel päivil oleksid mõistnud seda, siis kui „isamaa“ kutsus relvade juurde, siis olukord oluks teine. Ja kui saatuslikeks nood päevad said ka Saksa sotsiaaldemokraatiale just nende pärast, kes tundsid nii suurt vastutust riigile!

Diskussioon Saksa sotsiaaldemokraatliku partei asendist riigikaitseküsimuses on olnud elav kõigi maade parteilehtedes. Ometi on püütud hoiduda selle arvustamisest sel põhjal, et see olevat ühe maa partei asi ega teised võivat segada sellesse. See viimasena mainitud põhimõtte ometi on kodanlist algupära ja tulunduslikul alal rajaneb liberalismi tulundusteoorial ning poliitilisel alal riigiautoriteedi ideel, ega siis või puutuda sotsialistidesse. On küll sotsialistlikeski parteides mindud selle põhimõtte taha, kui mingi teoreetiline arvustus on olnud ebameeldiv. Kuid on ka selge, et sotsialistlik teooria on üks ainus ja et meie sotsialistliku poliitika programm kõigis põhimõttelistes küsimustes võib olla ainult üks. Ja oleks hädaohtlik, kui loobuksime sellest rahvusvahelisest proletaarlikust poliiti-

kast; vastuoksa, see peab arenema rahvusvaheliseks aktsiooniks. Mainitud põhimõttest tuleb, et mingi vennaspartei otsusse ja taktikasse teine partei ei või suhtuda ükskõikselt ega hoiduda arvustamast sise- ega välispoliitilisi küsimusi. Noske vastumeelseid abinõusid „kommunistid“ tarvitasid kõigil mail võitluses sotsialistide vastu hoolimata sellest, et see juhtus Saksamaal ja et ühelgi maal sotsialistid üldsuses ei kiitnud neid hääks. Soome kodanlus tarvitas Saksa sotsiaaldemokraatia parteijuhatus eettepanekut riigikaitseküsimuses toetusena Soome sotsiaaldemokraatide „riigikaitseühiskonda“ juurde; Max Adler märgib, et Austria tööliste raske asend ähvardava fašismi pärast 15. juulil 1927. a. ja 7. oktoobril 1928. a. tuli sellest, et Austria töölistel ei võind oodata rahvusvahelist abi Prantsuse või Inglise töölistelt või valitsuselt, igatahes mitte Saksa valitsuselt, mille juhiks ometi oli sotsiaaldemokraatlane. Kuid neil parempoolsetel meie parteis, kes kindlasti ja Vene näitele toetudes hüüavad, et sotsialismi ei või teostada ühel maal, peaks olema põhjust mäletada, et kogu nüüdsel tööliikumise nõrkus on just selles, et see on jagunenud mitmesse omavahel võitlevasse rühma, millel puudub rahvusvaheline ühistoiming. Marksistliku sotsialismi ülesanne on anda tagasi ja arendada seda rahvusvahelisuse põhimõtet, ja sellega liitub rahvusvahelis-demokraatlik arvustamisõigus. Sest tööliste vabadusvõitlust ei või teostada rahvuslikul pinnal, kui kord nende vastane, kapitalism, on rahvusvaheline, vaid võitlus peab teostuma rahvusvahelisena.

Karl Severing (Saksa sotsiaaldemokraatlik siseminister) ütles kevadel ühe komisjoni koosolekul: „Mina ei ripu parteist... Minister ei või olla oma partei ori, ja mina ei mõtle iialgi alistuda orjalikult mingile parteile.“ Samas suunas kõneles ka Müller (Saksa sotsiaaldemokraatlik pääminister), kui oli küsimus soomusristleja ehitamisest. Selle vastuseks sobib „kabinetiteoreetiku“ August Bebel'i lause sellases küsimuses: „Võime kaitsta oma seisukohti juhina ainult siis, kui töötame oma partei vaimus.“

Ei ole imestatav, kui sellaste väljendite järele parteidistsipliini küsimus on saand jälle kuumaks. Kuid sellane parteidistsipliini nõue ei või riivata ainult vasemsotsialiste — nagu näiteks Maxton'i (Inglise iseseisva töölistepartei ühe juhi) esinemises kommunistlikul imperialismivastasel kongressil — vaid ka parempoolseid. Olgugi et Saksa partei otsus jäi hoopis ebaselgeks (ikkagi ministrite pärast), Prantsusmaal otsustati peaaegu üksmeelselt, et parteidistsipliini tingimata peab austama. Boncour keeldus hääletamast, kuid tema pooldajadki ei toetand teda ses küsimuses. Meie Prantsuse vennaspartei, mis oma koosseisult on palju demokraatlikum kui Saksa oma, nõudis, et partei määraks ministrid. Valitsuse küsimust silmas pidades parteijuht Léon Blum märkis, et „sotsialistide istumisel valitsuses peab olema revolutsiooniline iseloom.“ Muide, sotsialistid ei saa tulu valitsemisest, vaid see vastuoksa muutub takistuseks selle klassirevolutsioonilisele toimingule, nagu kogemus on näidand. Nende veenete taga on

---

Prantsuse proletariaat. Viimasel parteikongressil 2030 esindajat hääletas parteijuhatus poolt; parempoolsed said 817 häält (40 puudus ja 127 ei hääletand). Parempoolne suund on teatavasti „kommunistidele“ palju meelepärasem, sest nõnda nad saavad tormata kergemini partei kallale. „Kommunistid“ kirjutavadki nüüd, et vasemsotsialistid on nende hädaohtlikumad vaenlased. Ja Thaelmann tõendas Saksa „kommunistliku“ partei kongressil, et vasemsotsialistid on seepärast nii kardetavad, et see takistab nii väga sotsialistlikkude tööliste üleminekut „kommunistide“ juurde.

Kuid ka organiseerund sotsialistlikul töölisnoorpõlvel on põhjust pöörduda tähelepanu neisse veendeerinevustesse meie parteis ja pooldada seda rühma, kes ka lubab võtta arvesse selle nõude. Magdeburgi (Saksa) parteikongress andis selles suhtes hää õpetuse. Kui sal teatavaks partei parempoolsele juhatusesele, et rohkearvulised noorteorganisatsioonid oma koosolekuil olid avaldand oma rahulolematuse parteijuhatusese esitatud riigikaitseprogrammi kava puhul, üks parteijuhatusese teenistuses olev seltsimees, Vogel, ütles, et noorpõlve ei või pidada küpseks arvustama sellaseid küsimusi. Kuid oluks küll küps kiitma hääks seda ettepanekut! Sellaseid väljendusi oleme kuulnud omaski parteis samalt poolelt. Ja ometi töölisnoorpõlv mõistab üht ja teist sellastest küsimustest, kui see kord asub sooritama sõjaväeteenistuse kohustust ja kaitsma „isamaad“. Sellane menetlus tuletab meelde kodanlaste suhtumist tööliste nõudeile: Sa oled küll hää, kuid neid asju sa ei mõista!

Marksistliku sotsialismi ajalooliseks ülesandeks on tuua sotsialistlikku parteisse põhimõtete kohaselt klassivõitluse aktsiooni. Olukord tõestab tihti marksistliku ideoloogia puudumist, ja alles siis, kui töölisliikumine on vabanend paremlus-sotsialistlikest ja „kommunistlikest“ utopiaist, tekib see vaimne õhuring, mis ühendab jälle meie liikumise üheks klassivõitlusfrondiks — mille loomine on nüüdisajal meie tähtsaim ülesanne.

Rünnak

ilmub 1930. aastal iga kuu 15. päeval, maha arvatud kaks suvekuud, juuli ja august. Ajakirja sisu mitmekesisistatakse, piltide toomine jätkub. Kaastööd teevad päale senniste kaastööliste veel rida välismaade seltsimehi. Ka tuleval aastal aastatellijad saavad raamatuid hinnatä kaasannetena. Tellimishind mitteliikmele 1 kroon 50 senti aastas, 80 senti poolaastas, üksiknumbri hind 15 senti.

Noorsotsialistlikkude ühingute liikmeil ajakirja tellimine on kohustuslik, sellega et ühinguis nad maksavad liikmemaksule lisaks 10 senti kuus „Rünnaku“ tellimisrahana. Noorsotsialistlikkude ühingute juhatused saavad Liidu juhatusesele aegsasti oma liikmete nimed ja adressid, mille järgi need hakkavad saama ajakirja ilma eritellimiseta.

William Gropper: Tänavasillutajad.

EMIL LUDWIG

Portesteerijad

Maailmasõia algus.

Kuhu oli jäänd mõistus? Kas ta minetas Euroopa pärast seda kui ta mitu korda paluval pilgul oli ilmünd diplomaatide tugitoolide taha? Kas kõigi sõjavalmistuste sosin oli viind ta meeleheitesse? Kahekordsete uste tume paukumine, diplomaatide libedad käesurumised, šifiramatute sahin, telefoni põrin, kindralstaabi kaartidepööramine, kõigi nende valitsejate ja kuningate valelikud naeratused? Kas teda olid hakand tüütama need kujud, mis ettevaatlikult korraldasid õonestustööd vanade losside suletud uste taga, kes segamatult töötasid väikeste pörgumasinatega, et need täpselt teatud tunnil plahvataksid kohutava mürinaga, mattes kogu maailmajao. Mõistus oli minetand lootusetult kabinetid ja läks tänavale.

Linnades on kära. Mõistus ühines miljoniliste hulkadega. Lahkund paarist-kolmestkümnest Euroopa valitsejast, ta läks nimetute juurde, keda olid annud ära suured härrad pikkade nimedega. Nüüd ta ergutab orje protestiks. Need on valmis, neid ei ole vaja veenda. Nad urisevad tumalt ja järeljätmatult. Seistes treipinkide, katlate, auruhaamrite, mootorite ja valtside juures nad kuulevad, mida ajalehed jutustavad neile pääle-tulevast äikesest.

Kuid õhtuti nad tulevad välja liikumatust hallusest, oma agulite umbund õhust hiilgavaisse rahakvartalidesse, mõne sõbra kaupa koos, teised oma

naistega ja, ilma et nad oleksid soovind seda, tuhanded samasugused inimesed kogunevad elavaile teeristidele, kus poolavatud udest kuulud muusikahääli, ja sisse tungib tänavakära. Siin kohtuvad kõik need ärritatud ja väsind inimesed, nad ei ole tutvad üksteisega, nad ei tunne üksteist. Nende riided, pilgud, näovärv ühendavad neid ühiste mõtetega. Siinsamas rahvahulgas mõned noored vilistavad ja hüüavad: mingem! Teame, kus on ministeerium! Edasi! Ja kohe moodustuvad kolonnid, nad asuvad ridadele viie, kaheksa kaupa, sest nad on harjund selleks sõjaväeteenistuses, demonstratsioonel, tütarlapsed haaravad neil käed, naised lasevad kätel langeda ja asuvad meeste kõrvale. Kurjalt läigivad relvastatud politsei hiilgavad nõobid ja silmad neile inimestele, kuid ikkagi lasevad nad läbi... Nüüd ministrid ja saadikud, riigisekretärid, kindralid ja kantseleiülemad, lordid, krahvid ja suurvürstid minetavad oma pehmed tugitoolid ja lähevad lahtistele aknaile, sest tänav müriseb.

Kas see ei kõla marssivate pataljonide sammumisenä end kui on antud marsikäsk? Kes tormab enne kui keiser või president on kirjutanud alla dekreedid? Katsute sundida neid?

„Rahu, rahu, maha sõda!“

— Ah, need on sotsialistid! Viini sõjakate krahvide nägu läheb naerule, Berliini kantsler vaatab ehmunud alla, suurvürsti silmad põlevad vihas, Londoni pääminister uurib massi arvu, tooni ja žeste, ja rahvahulgast lahkund prantslane hammustab huuli.

„Rahu, rahu! Meie ei taha sõda!“ kuulud tuhatkordne kaja Magdeburgi väravais, laia Wilhelmstrasse nurgal,*) ja koos pärnade aroomiga madagi paljude tuhandete higitse riiete auru taolist tungib aknaist pikka madalasse ministeeriumi majja.

„Rahu, rahu, maha sõda!“ samal pilgul kõlab Viini Burgring'il ja hoolega suletud parlamendimaja trepilt need hüüded kanduvad rahvaga täidetud pargi puude latvadest üle ja tungivad barokistiilis Ballplatz'i akendesse.

„Maha sõda, elagu rahu!“ kõlab samal ajal kummalgi Seine'i sillal, kandub Quai d'Orsay'ni, ja Elisée lossi pimedais aknais kajab vastu samumede müdin.***) Marseljeesi haarav rütm, nõudes rahvaste vabadust, tõuseb presidendi enda majani. „Rahu! Rahu! Mitte sõda!“ kõlab samal ajal Trafalgar-square'il,***) ja maailma rahuidee kandjad nõuavad suurima sõduri mälestussamba aluselt rahu kogu maailmale.

Ainult Peterburis sel ajal kära oli vaikind: siin aeti ruttu laiali, tallati, lasti maha demonstreerijaid nagaikade ja mõõkadega, kabjaste ja revolvrivitega. Jaa, patrioote nähakse ja kuuldakse massides meelsasti; eesotsas auto, selles istub kindral, siis üliõpilased laulavad ja vehivad lippudega, nõnda rongikäik liigub mööda püütänavaid. Igaks juhtumiseks salaja ja ruttu organiseeritakse kirjade ja telegrammide tsensuur.

Suurriikide tiheda looriga kaetud diplomaadid töötasid sõja kasuks, millest hiljem ametkondade otsustavad juhid tervena pöördusid kõrvale. Kuid need, keda kabinetide vaikuses mõistetü surma, need, keda riigi ääretud nõudmised panid marssima trummipörinaga, ärkasid ja näisid hakkavat end kaitsma. Jõuetult kõlasid kogu maailma patsifistlikkude liitude idealistlikud hääled, jõuetult Vatikan⁴⁾ astus mõned arad sammud.

*) Berliinis.

**) Pariisis, Quai d'Orsay'l on valitsuse maja.

***) Londonis.

4) Paavsti loss Roomas; paavsti võim.

Just sellepärast, et Euroopa saatus pidi olema peaaegu tervena ühe klassi kujundatud, teine klass pidi olema kutsutud pöörma saatust. Kas mitte seepärast, et võimuomistajad kunagi ei võind leppida kolmikkohtuga, pool sajandit tagasi jõetud ühinesid ja katsusid päästa inimkonnale selle, mida nad püüdsid oma klassi õnneks. Filosoofid, õiguse toed nagu õhust ruumist läkitasid rahvastele oma moraalsed mõtted rahust ja sellepärast ajalugu vajas oma pühas egoismis vaesimaid ja kõige kurnatumaid hüüdeks sõja vastu. Sest neil ei olnud midagi oodata rahvuse võitlusest ja auahnusest, just nende pooltardunud pilkude ette tekkis sõjavõitluse lippude ja kõnede ning kangelaslaulude võltspaatos. Kuutõbiste žestidega nad ulatasid oma töökaed vastu oma vaenulikkude vendade kondistele sõrmedele. Liikumatuult vaatasid ülemised kivid, kunstlikud püramiidid, kõrbes ringi: alumised astmed hoiates sajandite surve all hakkasid liikuma vähehaaval, samm-sammult.

„Et sõda ennekõike lasub rängasti töölikklassil ja mitte ainult ei võta talt leivatükki vaid nõuab temalt ka verd, sellepärast et relvastatud maailm halvab produktiivjõud... tuleb ühineda Genfi rahukongressiga, et võimalikult ruttu saavutada desarmeerimine ja Euroopa vabade ühendriikide tekkimine!“

See oli tööliste esimene otsus sõja vastu Lausanne'i kongressil. Hoolimata kõigist vaidlustest, programmide muutlikkusest, seda mõtet korrati uuesti iga mõne aasta järele ja see võitis paljude miljonite sümpaatiad. Neljakümneaastane rahu ei suutnud unutada neid mõistusi: nüüd tuli moment, et panna kõlama suur „ei“.

Berliin. Sotsiaaldemokraatliku partei üleskutse.

„Mitte üks tilk Saksa sõduri verd ei pea olema toodud Austria valitsejate valitsusihimu ohvriks! Maailmasõda ähvardab! valitsevad klassid, kes rahuajal rõhuvad, põlgavad, ekspuanteerivad teid, tahavad kasutada teid suurtükilihana. Kõikjal peab hüüdma valjusti valitsejate näkku: meie ei taha sõda. Elagu rahvusvaheline rahvaste vendus!“

Otsekui märk taevast. Kas just neil päevil ei istu koos juhid kõigist maist Brüsselis, kas on nende keskoht? Hommikul nad nõutlesid omavahel, töötasid üksteisele avaldada tugevaimat survet oma valitsustele ja määrasid 9-ks augustiks kongressi just Pariisi, et näidata kogu maailmale oma ühtlust. Kuid õhtul määratus tsirkuses on kitsas; sääl on kaheksa tuhat Brüsseli töölist, näidates üksteisele juhte tribüünil. Koosoleku juhataja Vandervelde on nende oma mees, teda tunnevad kõik. Ta on pisut kahvatu ja ettevaatlik, nagu tema kõrval seisev Troelstra'gi (hollandlane). Kuid sääl hiilgab Keir Hardie' julge idealistlik pää. Ta toob kaasa Inglismaa rahuarmastava tahte. Tema kõrval Rubanovitš, kes alles oli võtnud osa raskete streikide juhtimisest Peterburis. Haase, sakslaste juht, väga tark, võib olla, enam kannatav kui kirglik. Temale, maailma tugevaima partei juhile, on pöördud kõik pilgud, ta kiidab seda, mis eile toimus Berliinis, ja teatab, et tema vendade rahukutse annab kindlustuse kõigi Türipütšide ja Berchtoldide vastu.

Ennäe! Kes tõuseb tema järele kõnetoolile? Madal mees lõvipäaga, blond ja laiaõlgne. Kuulake ainult tema häält pärast seda kui vaikis tuhandehäälne surmin. Teda armastatakse, ja sellepärast tal ei lasta kõnelda igakord mitme minuti kestes. Tema on nende juht, tema on täna Euroopa südametunnistus. Ta põlvneb revolutsiooni ja vabaduse maalt, nende eest ta on võidelnud kesk parteiintriigide tihnikut kodus, ta kuulutab neid ükskõik mis maa taeva all. Kummagi maailma miljonite kroonimatu kunin-

gas, venduse rüütel ja armastuse ning inimsuse trubaduur. See sündind tribuun. See on Jaurés.

Tribüünil seisja on vähese kasvuga kuid sisendav. Ta on üle viiekümne: kas see on kaasaegne prohvet? Kas see on inimkonna sõber? Ta ei näi fanaatikuna, ta ümber ei liigu ka traagilised varjud. Mis täidab ta südant, on elurõõm ja tahtmine anda seda paljudele vendadele. Ta on saand sotsialistiks rahu aga mitte võitluse pärast, õiglusest, aga mitte vihkamisest. Ja see kõlab ta kõnedes.

Mis ta ütleb sel tunnil, kui täitub saatus?

„Meie osa on kergem kui meie Saksa seltsimeeste osa. Meie ei pea sundima oma maad rahule, ta ise tahab seda. Mina, kes kunagi ei kartnud võtta oma pää pääle šovinistide viha selle eest, et olen tahtnud lähendada Saksamaad ja Prantsusmaad, mina võin täna öelda, et praegu Prantsuse valitsus tahab rahu...“

Prantsuse seltsimeeste nimel täna Saksa seltsimehi ja töötan: otsustavas võitluses Attila sõjakäigu hässitajate vastu toetame neid vennalikult surmani!“

Tsirkus väriseb võimsast ühishüüdest. Kaheksatuhat inimest kargas oma kohtadelt, nende kehad tahavad õienduda, sest on sirgund nende hinged. Sää! on õigus! Nõnda nad tunnevad kõik! Kas keegi ei kuulnud viimset sõna kõne lõpus? Surm!

Kunagi enam Jean Jaurés ei pöördu rahvahulga poole oma lõvihäällega.

Raamatust „Juli 14“.

Tööliskultuur

Töölisorganisatsioonide koostöö Šveitsis.

Šveitsi Töölisspordi- ja võimlusliit, Töölislauljate Liit, Töölisrattasõitjate Liit, Töölismuusikaliit, Töölisuristide Liit „Loodussõbrad“, Töölismaleliit ja Töölislaskurite Liit on astund kokku Töölisspordi- ja kultuuriliitude ühenduse loomiseks, kuna ühenduse ülesandeks on korraldada edukamalt tööliskonna vaimset ja füüsilist kasvatust ning esineda suuremate korraldistega.

Ametiühinguline kool Rootsis.

Rootsi Ametiühingute Liidu poolt avati juunikuus Brunnsvik'is 1926. a. kongressi otsuse põhjal ametiühinguline õpistu, mille ülesandeks on hääde ametiühingute funktsionääride ettevalmistamine. Uus kool on kõrgema töörahvaülikooli tüübiline, korraga õpib sää! 60 isikut. Enamik õpilasi saab toetust ametiühingult, kes nad on saatnud õppima. Kooli juhatajaks on Sigfrid Hansson, ametiühinglaste pähähälekandja „Fackföreningsrörelsen“ päätoimetaja. Esimesteks õppejõududeks on Kerstin Hesselgren ja Sven Backlund, kes käsitlevad tööõigust ja rahvusvahelist sotsiaalpoliitikat.

Kooli sissesääde läks maksma umbes pool miljonit krooni.

Tšehhoslovakia töölisakadeemia.

Praha töölisakadeemia on avaldand oma töökava 1930. aastaks. Üks osakond annab kõrgema hariduse ajaloos, tulundusteaduses ja praktilises filosoofias; akadeemia korraldab kursusi tööstusnõukogude liikmeile, naistele (tervishoius, majapidamises) ja üldkultuurilisi kursusi (bioloogia, ajalugu, esteetika jne.) Teine osakond hoolitseb tehniliste oskuste eest; kolmas korraldab õhtuseid keelte ja arvepidamise kursuseid. Akadeemia korraldab ka kontserte, draamaettekandeid, näituste külastusi, kinoetendusi, liikuvaid raamatukogusid ja suvikolooniaid.

A. Kitzberg: Tuulte pöörises Tallinna Tööliseaatris.

A. Kitzberg: Tuulte pöörises

Draama, mida on kasutatud reaktsioonilisteks sihtideks, võib esineda Tööliseaatri laval, ja ilma et Tööliseaatri ideoloogia kannataks selle all. Draama oli tugevasti ümber tehtud, kõik see, millest on ainult kõnet, on asetatud tegevusse. On tekkinud juurde kaks stseeni: alguseks Laenu-Hoiu-ühisuse koosolek, mis lõpeb karjuva dissonantsiga — sulased laulavad „Internatsionaali“ ja peremehed „Bože, tsarja hrani!“, ning külasimman, kus esineb linnast sõitnud agitaator, teadlik sotsiaaldemokraat, kes püüab asetada õigesse roopasse maaproletariaadis tekkinud liikumist. Edasi arendatakse sotsiaalselt draamat isikute kaudu, mis küll lõpeb katastroofiga, kuid jätab ometi ülesande järgnevale generatsioonile ajada edasi tol korral ebaõnnestunud võitlust.

Draama lavastamisest hoolitsesid Frits Pöldroos ja Hilda Gleser, lihtsad ja mõjukad dekoratsioonid oli konstrueerinud Henrik Olvi.

Pääsade esitajad (Jaan — Kr. Hansen, Kaarel — J. Nerep, Leena — A. Reial, Jaak — A. Rutoff) olid huvitavad, stseenid värsked ja häa kompositsiooniga. Tööliseaatri lavastuste seas „Tuulte pöörises“ on väljapaistvaid oma tugeva põhimõtteliku aluse ja hoolika lavastustöö poolest — noore generatsiooni ideoloogia kandjana.

N. A.

Millega sotsialistlik poliitika eraldub kodanlisest, on seik, et sotsialistid olemasoleva korra vastastena kodanlikes parlamendis on määratud põhimõtteliselt opositsiooni. Sotsialistide parlamentliku tegevuse ülim ülesanne, töölisklassi selgitustöö, leiab lahenduse kõigepäält valitseva poliitika süstemaatilises arvustuses.

Rosa Luxemburg.

Noorsotsialistide töömait

Päid Viini kongressilt.

*Vaclav Kasal — Tšehhoslovakia;
Boris Sapir — Vene s.-d. noor-
sooliit; Ernst Paul — Büroo liige
(Tšehhoslovakia saksa liit); Rafael
Paasio — Soome liidu abiesimees.*

(Ivar Starkenberg, Frihet).

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali III kongress Viinis 16.—18. juulil s. a.

Seekordne SNI kongress oli rohkearvulisem kui muidu: 21 maa liitusid esindas 112 saadikut, nende seas esmakordselt ka Eesti Noorsotsialistliku Liidu esindaja, sm. N. Andresen. Kui 1926. aastal Amsterdamis peeti eelmist kongressi, meie liitu veel ei olnud. Seda enam põhjust on rõõmustada nüüd liidu kasvust ja edust lühikeses aja kestes. Samuti viimase kolme aasta kestes on astund Internatsionaali liikmeks Šveitsi sotsialistlik noorsooliit. Kuid kogu kasvust hoolimata Internatsionaalil on veel palju tööd teha, nagu suur töö on ees ka iga üksiku maa liidul: tõmmata kogu töölisnoorpölv ja noor intelligents oma ridadesse, kindlasse ühisesse revolutsioonilisse fronti võitlema tänapäeva paremuste ja sotsialistliku maailmakorra eest. Veel puuduvad aga organisatsioonid tõusvas Aasias (pääle Palestiina), Aafrikas ja Austraalias, veel on Ameerika organisatsioonid nõrgad, Internatsionaal päämiselt Euroopa ulatusega.

Suuremad esindused olid Saksa, Rootsi ja Austria liitudel — liikmete arv kohaselt. Kongress peeti Viini ühes kenamas töölismajas, Favoritenis, kus näitelaval loorberite keskel oli S. N. Internatsionaali lipp ja tagaseinas Austria endise parteijuhhi Viktor Adleri marmorkuju. Rohkete tervituste seast olgu mainitud Sotsialistliku Töölis-Internatsionaali poolt Artur Crispien, Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu poolt Walter Citrine, Sotsialistliku Kasvatus-Internatsionaali poolt Max Winter, Töölisspordi-Internatsionaalilt Hans Gastgeb ja endise Noorsoo-Internatsionaali juhtidest nüüd Austria parteijuhatause poolt kõnelev Robert Danneberg. Ta jutustab, kuidas Internatsionaal tekkis, kuidas 23 aasta eest Karl Liebknecht ja Hendrik de Man rändasid maa läbi, otsides noorsoorühmi. 1907. aastal Stuttgardis oli pärast Internatsionaali kongressi Noorsoo-Internatsionaali asutamine, kuid siis oli kõik kitsas piirides. „Kui de Man tuli Stuttgardist Viini palvega, et töötaksime siin edasi, siis ta võis

kanda kogu Noorsoo-Internatsionaali sekretariaati portfellig kaasas... Siis Rootsi, Belgia ja Austria liidud olid noore organisatsiooni toed, kolme eri meetodi kandjad võitluses sama sihi eest: noorte kaitse, sõjavastane võitlus ja sotsialistlik kasvatuse. Alles nende kolme võitlusmeetodi koondamisest tekkis suur rahvusvaheline noorsooliikumine. Ja mida enam ta kasvas, seda enam tundsid täiskasvanud; ei jatku enam inimeste varustamisest teadliku tunnetumisega. Meie võitlejail peavad olema ka moraalised kvaliteedid, iseloom ja vastutustunne võitluseks, kus meie kõik koos tahame olla võitjad.“

Kongressi alul kõneles Otto Bauer „sotsialismi olukorrast ja noorsoo ülesandest“; kõne ilmus „Rahva Sõnas“ nr. 178. Kõne oli öieti programmkõne, mis võttis kokku sotsialistliku noorpõlve ülesanded vaimustuse toomiseks sotsialistlikku võitluse ja töölisklassi lõhenemise kaotamisse.

Päris tööpäev oli teine kongressipäev: algas Rickard Lindströmi (Rootsi) kõnega „Võitlus rahu eest“. See kõne tekitas elavaid läbirääkimisi. Kern (Tšehhoslovakkia Saksa liit) rõhutas: Meie ülesanne ei ole ainult tõlgitseda noorpõlvele Töölis-Internatsionaali otsusi. Noorpõlv, kes enne kõike kannatab militarismi all, peab kasvatama end militarismi ja sõja kõrglikeks vihkajaks. Bebel ütles kord: kui päd mõtlevad, siis püssid ei lase. Täheleb siis, et peab õpetama päid mõtlema. Weil (Ameerika) tutvustab lähemalt Ameerika imperialistliku poliitikaga, Halsal (Inglismaa) hoiatab pidamast praegust Macdonaldi valitsust töölisvalitsuseks, kellel oleks õelda kaaluv sõna rahupoliitikas. On ikka veel hädaoht sõjakäiguks Nõukogude Liidu vastu, ja sellepärast nõuavad kogu rahvusvahelise proletariaadi huvid töölisklassi ühinemist ühte võitlusrindesse. Winnig (Inglismaa), ise maailmasõjaaegne keelduja sõjaväeteenistusest, esitab nõude, et igal juhtuval sõjal meie jääme sõjast emale. Dora Fabian (Saksa noorsotsialist) ütleb: Meie ei või jääda puhkama otsustele, peame olema valmis sel puhul, kui sõda siiski peaks puhkema. Noorpõlv, pärastsõjane generatsioon peab siingi jõudma ette ennesõjast generatsioonist, nagu samuti proletariaadi lõhenemise kaotamiseks Internatsionaali ulatuses. Berhanov (Bulgaaria) rõhutab revolutsiooniliste abinõude vajadust sõjapuhkemise korral. Komisjonis, kust võtsid osa Saksa, Rootsi, Austria, Inglise, Prantsuse, Belgia, Daani, Tšehhoslovakkia, Soome, Eesti, Läti j. t. esindajad, võeti vastu resolutsioon.

Anton Kimml'i (Austria) ettekanne noortekaitsest jääb suuremate tulemusteta. Järgmise kongressi päevakorda võetakse tähtsale kohale noorte kaitse, kus eritählepanu on pühendatud maanoortele, nüüd aga üksikud liidud valmistavad ette oma programmi Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu noorsookaitse programmist lähtudes. Ernst Paul (Tšehhoslovakkia, saksa-liit) ja Felix Kanitz (Austria) käsitlesid kasvatusküsimusi. Paul'i kõne sisu oli: Töölisliikumine on astund välja sellest staadiumist, kus ta oli ainult majanduslik ja poliitiline liikumine. Uuema aja võitlused on vabastand tee töölisklassi kultuuritõusule. Ikka enam teostub piüie haarata kogu proletaarlikku inimest kõigi ta majanduslike, poliitiliste ja kultuuritarvetega. Töölisliikumine peab hoolitsema ikka enam järelkasvu kasvatamisest. Elame ajal, kui reaktioonilaine käib kõrgele. Noorpõlve tarve romantika järgi ei leia klassivõitluse praeguses staadiumis täit rühaldust, pääle selle koolid kasvavad lapsi enamasti vanade meetoditega. Pääle meie on veel teisi organisatsioone, mis toimivad proletaarliku noorpõlve kasvatamisega. Näiteks töölispordiorganisatsioonidega meil peaks olema enam sidet. On vajaline meie jõu-

dude koondamine, seepärast suuremad pidustused ja muud sooritud olgu kõigi naaberorganisatsioonide korraldatavad ühiselt.

Kanitz, ise sotsialistliku lastekasvatuse juhte Austria, leiab paratamatult olevat sotsialistliku kasvatustöö laste juures. Meie peame siduma laste esimesed muljed tööliikumisele. Et seda lapsed ise ei leia, siis sotsialistlik noorpölv tuleb appi. Sotsialistlik lastekasvatustöö on tähtis eeltöö sotsialistlikule noorsooliikumisele. Soovime, et tekiks võimalikult tihe side noorpölvorganisatsiooni ja lapsi käsitava sotsialistliku organisatsiooni vahel. Kõigepäält lasteorganisatsioonest tulnud noored on vaja juhtida noorsoo-organisatsiooni. Neis maades, kus veel ei tehta sotsialistlikku kasvatustööd laste juures, asutatagu vastavad organisatsioonid, ja sotsialistliku töölisnoorpölvde tähtsaid ülesandeid on aidata seejuures ja mõjuda kaasa.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali büroosse (juhatusse) valiti Karl Heinz (Austria), esimees, Erich Ollenhauer (Saksa) sekretär, Ernst Paul (Tšehhoslovakia, Saksa liit), Koos Vorrink (Holland) — endised; Hans Hansen (Daani), Josef Martel (Belgia) ja Ludwik Cohn (Poola). Järgmine bürooistung peetakse Varssavis, järgmine eksekutiivkomitee (kõigi liitude esindajate) istung Kopenhagens tuleval suvel Daani sots.-dem.-noorsooliidu juubeli puhul peetavate Skandinaavia noorsoopäevade ajal.

Töörikas kongress lõpes mitme- ja mitmekeelselt lauldava „Internatsionaaliga“ — jättes osavõtjatele tugeva lootuse, et järgnev kongress esineb palju suurema jõu tunnustajana.

Tšehhoslovakia seltsimehed võitlevad!

Tšehhoslovakia kindralite kavatsuse puhul hakata korraldama noortele sõjalist õppust enne kaitsevæesundust, kirjutab saksakeelses liidu häälekandjas Karl Kern:

„Töölisnoorpölv, pead olema valmis kaitseleõigiks. Kas selleks on surnud kaksteist miljonit inimest, et sind võidakse sundida kasutama su vaba aega, mida pead pühendama paremate asjade jaoks, tapätöö õppimiseks? Kas sa, kui sind kutsutakse vastuleõigiks sinu väärtuse ja kogu inimkonna väärtuse kuritegelise alandamise vastu, mõistad hüüet? Kas suur tund sinus leiab väikese vaimu?

Inimkonna ja inimsuse nimel: ennekutseline sõjaline kasvatus ei pea saama sääduseks, maksu see ka ohvreid ohvrite pääle! Rahval ja ta noorpölv on teha paremat, kui oodata militaristlikke instruktoreid. Kunni see maa ei ole ka tööliste isamaa, selle noorpölv ei ole mingit põhjust anda sellele oma südameverd, oma tervist ja oma aju. Ta järgneb ja peab järgnema mõistuse ja oma südame häälele: Maha militarism! Elagu rahul!“

Liidu tööst.

Ühendus Skandinaaviaga.

Rootsi vennasliidu kutsel meie Liit astus Skandinaavia tööühendusse, kuhu kuulusid enne Daani, Rootsi ja Soome. Tööühenduse sekretariaat asub Daanis, ta esimeheks on Johannes Hansen, sekretäriks H. C. Hansen. teistest maadest kuulub igast liidust üks esindaja. Tööühenduse koosolek peetakse tuleva aasta juulis Kopenhagens ühtaegu Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali eksekutiivi istungi ja Daani liidu juubelipidustustega.

Rühm noorsotsialiste Neerutis.

Mis keskkoolilõpetajad arvavad sõjalisest õppusest.

Kaheaastase sunniviisilise relvakultuuri tulemused keskkoolis hakkavad ikka vähehaaval selguma. Meil ei ole veel faktilisi andmeid üle maa, kuid võib julgesti öelda: vaimselt arenenum õpilaskond ei poolda sõjaväeõppust — samuti nagu õpetajate üldine häälgi.

Läind õppeaasta lõpus Kuresaare gümnaasiumi kolme haru lõpetajad korraldasid omavahelise ankeedi. Tulemus oli huvitav: vastajaid 85% üldarvust, nende seast 89% täie kindlusega sõjaväeõppuse vastu. Mitte üksi poolt ja vastu olemine ei ole huvitav, vaid ka noorte intelligentide vaimne arenemisaste. Kuidas nad motiveerivad oma vastuolekut. Siin vastusi:

Ei pea propageeritama noorile sõda, sest milleks õpetada noorsugu koolis pahedele. — See tahab mürgitada noorpõlve. — Ei taha õppida tapma inimest! — On asjatu aja raiskamine ja õppurite kurnamine. — Noorpõlvel peab laskma vabalt areneda, sõjaline õppus aga sunnib pääle oma seisukohti. — Sellega tahetakse mind muuta kodanluse sõna-kuulelikuks orjaks.

Vastuste järgi sõjaline õppus mõjub nõrgemaise ja vähemarenenumaise demoraliseerivalt, arenenumail aga arendab opositsiooni, kibedust ja lõikab tee patriotismi juurde.

Midagi positiivset ei leia — isegi harvad pooldajad! jah, põhimõttelikud „sõjakunsti“ pooldajad ei poolda teda praegusel kujul!

Tühja koti püstiajamine kindralpedagoogide poolt!

Inimesed, lõppeks oma ühiskonnastumislaadi isandad, saavad sellega looduse isandaiks, enese isandaiks — vabaks. Friedrich Engels.

Töölissport

Sotsialistliku Töölisspordi Internatsionaali kongress

peeti Prahast 12.—14. oktoobril. Osa võttis 10. maa 14. liidu esindajaid, arvult 82. Otsustati pidada suurejoonelised olümpiamängud 1931. a. juulikuul Viinis. Võeti vastu eelmises nris toodud kasvatusprogramm lisandusega esperanto õppimisest töölissportlaste seas. Uude büroosse valiti Deutsch (Austria) ja Gellert (Saksa), esimeesteks, Silaba (Tšehhoslovakkia) sekretäriks, Bruno Kalnin (Läti), Balti riikide ja Põhjamaa sekretäriks, Devlieger (Belgia) prantsuskeelseks sekretäriks, teisteks liikmeiks Bühren, Wildung, Riedel (Saksa), Guillevic (Prantsuse), Kostiainen (Soome).

EESTI TÖÖLISSPORDI LIIDU KONGRESS.

ETL erakordne kongress peeti 20. oktoobril Tallinnas. Kongressile oli antud otsustamiseks tähtsaid küsimusi nagu distsipliinirikkujate väljaheitmine jne. Kongressile olid sõitnud ka sm. P. Grauze Läti töölisspordi ja Sotsialistliku Töölisspordi-Internatsionaali esindajana ning sm. Vilppula Soome töölisspordi liidu esindajana.

Kongressi juhatajaks valiti sm-d L. Johanson ja E. Joonas, sekretärideks E. Teras ja A. Rekkaro.

Kõige enam tähelepanu pühendati Liidu endise esimehe A. Antsoni ja juhat. liikme A. Luhaääre väljaheitmise küsimusele. Leidus „ettevalmistusega“ kongressi saadikuid, kes ei suutnud mõista, et oleks mingi kuritegu Internatsionaali otsuste vastu toimida. Teiselt poolt aga näidati, kuidas A. Antson süstemaatiliselt on lõhkunud distsipliini nii Internatsionaali kui Liidu ulatuses, ja et distsipliinirikumised võiksid lõppeda, selleks on vajaline teatud hulga inimeste eemaldamine. Juhatuse ettepanekud võeti vastu. Et kogu juhatus astus tagasi, siis valiti uueks esimeheks E. Joonas, juhatusel liikmeiks L. Johanson, A. Bleier, A. Offenbach, E. Teras, H. Sontag, A. Schlossmann (Tallinnast), B. Laulik (Rakverest) ja E. Köhler (Tartust).

Töölissport Põhjamail.

Töölissport kahe viimase aasta kestes on kindlustanud oma positsioonid põhjamaades ja saavutand uusi tulemusi.

Soomes Työväen Urheiluliitto (Töölisspordiliit) on maa tugevaim organisatsioon. 1928. aastal TUL-l oli 444 ühingut 38.716 liikmega. 1929. a. veebruaris TUL pühitses oma kümneaastast kestvuse päeva.

Sisemine tegevus kannatab küll tugevasti kommunistide lõhkumistööst, kes 1928. ja 1929. aastal on teind kõik, et kõigutada usaldust TUL juhatusse ja takistada selle samme. Kongress 10.—13. juunil s. a. Helsingis kiitis hääks Liidu juhatusel tegevuse ja teatas oma täielise solidariteedi Sotsialistliku Töölisspordi Internatsionaali otsustele.

Võib olla veendund, et TUL, hoolimata kommunistide tööst, ka edespidi jääb truuks STI-le.

Lätis 1921. asutatud Stradnieku Sports un Sargs (Töölissport ja -kaitse) koondab umb. 30. prots. kogu maa sportlastest. SSS-l oli viimase kongressi ajal (17. ja 18. veebr. 1929, Riias) 102 ühingut 4172 liikmega. SSS areng kannatas viimaseil aastail spordiplatside puudusest ja majanduslikust kitsikusest. Poliitiliselt SSS on seotud kõige lähemalt sotsiaaldemokraat-

liku parteiga. SSS ei harrasta ainult kõige mitmekesisemaid spordiharusid vaid ka tööliskaitset ja lasterühmi (Punased Pioneerid).

Leedu ägab fašistliku vägivalla all, ja sääl ikka veel ei ole võimalust töölisspordi ellukutumiseks.

Daani töölissport 1929. aastal on saavutanud suure edu. Odensee kongressil käesoleva aasta märtsis asutati Töölisspordi Liit, mis juba asutamispäeval käsitas 20.000 liiget. Liit on tihedasti seotud oma maa sotsiaaldemokraatiaga. Avaliku deklaratsiooniga ta on teatand oma liitumisest Sotsialistliku Töölisspordi-Internatsionaaliga. Võib hellitada parimaid lootusi noore liidu edasiarenedamiseks.

Bruno Kalnin

ETL Internatsionaali aruandes.

Balti riikide ja Skandinaavia sekretär STI-s, Bruno Kalnin, kirjutab STI kongressile esitatud aruandes:

„Eestis töötab 1927. aastal asutatud Töölisspordi Liit, mis on veel oma arengu alguses. ETL koondab 17 ühingut 1900 liikmega. Poliitiliselt ETL töötab koos sotsialistliku parteiga. Kahjuks puudub mõnikord kogemust ja sihiteadlikku juhtimist. Sellega on seletatavad mõned vead (osavõtt Spartakiaadist, mängud venelastega STI keelu vastu). On loota, et tulevikus needki arusaamatused kõrvaldatakse.“

Pärast ETL kongressi võime öelda üsna kindlasti, et need „arusaamatused“ on kõrvaldatud, õigem, et on kõrvaldatud Liidust Aleksander Arusaamatus, kes surus läbi „erapooletut“ sporti ja oma kodanlisest liidust siirdund sõpradega aitas arendada „õilsat“ lumpenbürgerlikku vaimu mitte kommunismi suunas, nagu seletatakse võõriti ta tegevust vaid väikekodanlustamiseks, rahvusvahelise töölisliikumise eitamiseks ja rahvusliku töölisspordiliikumise rajamiseks naiivsete kommunistide kaasabil!

Töölisspordi sihid.

Sotsialistliku Töölisspordi Internatsionaali kaasjuhataja C. Gellert kirjutab enne Praha kongressi:

Töölisspordiliikumine tahab aidata kujundada uut inimest, kes harmooniliselt kujundatuna, ei näe oma kaasinimestes väljaspool oma maa piire oma kultuuri vaenlast ega lõhkujat vaid teab, et ka väljaspool tema „isamaad“ elab inimesi, kes tunnevad temaga, mõtlevad temaga ja toimivad temaga koos. Peab tekkima tihe vaimne ja ideeline vaimusõprus ja vaimusugulus.

Maha auhinnad!

Šveitsi töölisspordi- ja võimlusliidus tehniline komisjon otsustas korraldada üksiksaavutiste diplomide asemel saavutisraamatud, millesse märgitakse isiku kõik saavutised ja mis annavad ülevaate isiku spordivõime arenemisest. Samal ajal kui töölissportlased loobuvad auhindadest ja diplomidest, kodanlises spordis murtakse päid, kuidas saada kõige mõjukamaid auhindu!

Saksa töölisrattasõitjad ja -motosüklistid.

Saksa töölisrattasõitjate ja -motosüklistide liit „Solidariteet“ on kasvand võimsasti: selle aasta 1. maiks tal oli 265.000 liiget, s. o. nelja kuuga oli kasvand 17.000 võrra, kuid eriline tõus oli juunis, mil tuli juurde 50.000 uut liiget, nii et praegu liikmete üldarv on 315.000. Liit annab välja oma ajakirja, mis ilmub 320.000 eksemplaris.

Sotsialistliku noorpõlve tähised

Sotsialistliku kasvatustöö ühtlustamine.

SNI. III kongressi resolutsioon Ernst Paul'i kõne juurde.

Sotsialistlik Noorsoo-Internatsionaal on juhitud püüdest haarata võimalikult suurt hulka töötavat noorpõlve ja kasvatada teda oma põhimõtete järgi. Sellest hoolimata ta tunnustab teiste organisatsioonide vajadust, mis toimivad proletaarliku järelkasvu kasvatamisega. Ta tunnustab vajadust rakendada noortööliste jõudu silmaspidades proletaarliku üldliikumise mitmekülgseid majanduslikke, poliitilisi ja kultuurilisi vajadusi.

Sotsialistlik Noorsoo-Internatsionaal tervitab sellega tööliisspordiliikumise ja ametiühinguliste noorteorganisatsioonide olemasolu, mille tegevuses näeb samuti kui omas tegevuses eeldust proletaarliku noorpõlve kasvatamiseks klassivõitlusele. Samal ajal ta konstateerib, et tulemusriikka kasvatustöö huvides on tingimata vajaline kavakindla, süstemaatilise ja tõsise tahte kandud kõigi kasvatusorganisatsioonide koostöö. Sotsialistlik Noorsoo-Internatsionaal on valmis selleks koostööks. Ta ei pea vajaliseks seda ainult rahvusvahelises maasstaabis vaid rõhutada selle tähtsust ka üksikute maade suhtes.

Selle koostöö ülesandeks, millega ei ole puudutatud iga kasvatusorganisatsiooni iseseisvus, peab olema:

1. Luua üldine kasvatusprogramm kogu tööliiskumise jaoks;
2. kõrvaldada kõik hõõrumispunktid üksikute kasvatusorganisatsioonide vahel;
3. piirata oma tegevusalad tegevuse järgi;
4. hoolitseda sellest, et sotsialistliku kasvatustöö alammäär oleks teostatav igas kohas, kus on proletaarlikku rahvast.

Nendest ühtlustatud noorsootöö üldtingimustest lähtuvad veel mitmed konkreetsed ülesanded, mis igal maal võivad olla küll erisugused, mille umbkaudne suund siiski võib olla antud. Sellastena ülesannetena tulevad kõnesse:

1. Majanduslikku ja poliitilist laadi ühisaktsioonid.
2. Üldiste ürituste korraldamine: a) õppekäigud, kursused, loengud; b) peod, pidustused.
3. Sotsialistlike noorsookartellide loomine.
4. Noorsooajakirjanduse ühtlustamine.
5. Liikmemaksuküsimuse korraldamine teatud vanaduseni.

Noorsotsialistid ja punased pioneerid.

SNI. kongressi resolutsioon Felix Kanitz'i kõne juurde.

Mida tugevamaks sotsialistlik liikumine saab maailmas, mida lähemale proletariaat jõuab riigivõimu vallutamisele, mida selgemaks saavad sotsialistliku ülesehitustöö raskused, seda tungivamaks saab vajadus võimalikult laiaks sotsialistlikuks kasvatustööks, mis peab haarama ka tööliisklassi lapsi. See on rajatud eelkõige psühholoogilistele teadmistele, et muljed, mis inimesed võtavad vastu lapsepäevil, on tugevaima tähendusega nende hilisemas mõtlemises ja toimingus, et kõigepäält inimese tundepärane ja sellega elukujunduslik suhtumine ühiskonnale ja ühiskondlikele ülesandele on mõjutatud eeskätt lapsepõlves.

Sotsialistlik noorsooliikumine tervitab sellest üldpunktist sotsialistlikku lastetööd. Ta tervitab aga eriti seepärast, et ta teab, kui tähtis eeltöö tehakse sotsialistliku lastetööga nende oma tööle.

Kongress kutsub sellega üles kõiki sotsialistlikke noorsooliituisid looma võimalikult lähedat organisatsioonilist sidet noorpõlveorganisatsioonidel nende sotsialistlikkude organisatsioonidega, mis mõjutavad lapsi. See side on soodustatud eriti sellega, kui sotsialistliku noorsooliikumise vanemad liikmed on tegevad abiliitena lasteorganisatsioones. Sellega valmistatakse ette ka laste lihtsat üleviimist noorpõlveorganisatsiooni.

See sisemine koostöö on vajaline ka seepärast, et areng lapsepõlvest noorpõlve ei teostu hüppega vaid iga noor inimene elab 2—4 aastat üleminekustaadiumis, millele ei sobi täiesti puhas lastetöö ega puhas noortetöö. Töö sellel vanadusastmel (üldiselt 12—14 aastail) on ainult siis haaramam ja sotsialistlikule üldliikumisel kasulik, kui see teostatakse lähedaimas tööühenduses noorpõlve- ja lasteorganisatsioonide vahel. Siin on taoteldav kaugeleminev ühtlustamine sotsialistliku noorpõlve- ja lastetöö vahel. Kongress väljendab veendumust, et sotsialistlik kasvatustöö sellel vanadusastmel on kõige paremini saavutatav „Punaste Kullide“ (punased pioneerid, punased skoudid) töövormides.

Kongress kutsub üles nende maade noorsooliituisid, kus veel ei tehta sotsialistlikku lastetööd, selle töö rajamisele või vastavate organisatsioonide asutamisele.

OTTO JENSSEN

Teadus ja ühiskond

Vaevalt on lõöksõna, mis on levind nii suurelt ja laialt nagu tihti kuulnud arvamus teaduse erapooletusest. See sõna on kas mõttetult korratud fraas või pettusmanööver vaimses klassivõitluses. Paremal juhtumil see on vabandatav, sest teaduse ja teadmise ühendus inimühiskonna vormidega ei ole veel süstemaatiliselt uuritud, nii arvurikkalt kui täna ongi üksiktöid.

Mida suuremas selguses ollakse inimliku teadmise ja teaduse ühiskondlikest eeldustest, seda tulemusrikkamalt võib mitte üksi uurida teadlasena, vaid ka rakendada teadus klassi ja inimkonna, samuti ka üksikisiku edu hääks.

Kui mõistetakse teaduse „erapooletuse“ all uurija töö asjalikkuse, tõelisuse, selguse nõuet, siis see on endastmõistetavus, mis peab olema seotud teadlase mõistega. Kui aga arvatakse, et teadlane ja teaduse populariseerija peab lähenema „eeldusteta“ oma teaduslikule ainele ja uurimisülesandele, siis see on võimatu. Teadlase isik elab teatud ühiskondlikus ümbruses. Ta leiab eest teatud teadusekõrguse, uurimisvahendid, spetsiaalteaduse ja mõtlemise meetodid. Ei või oodata trükkikunsti kütilt ega moodsat astronoomiat ilma pikksilmaga. Tehnika, inimliku töö paindumus, mis kallutab puhkuse uurimiseks, kogemuste kuhjumine sajandite kestes, need kõik on teaduse ja leiutiste ning teadmise arengu eeltingimused.

Nõnda teadus on seotud ühiskondliku produktsiooni kõrgusega. Aga see produktsioon ise on jälle teaduse soodustatav või vähemasti mõjustatav. Ei ole kunagi õige, et „puhas teadus“ on täiesti ilma praktiliste sidemeteta. See on seotud, olgugi vahelülide kaudu, inimese võitlusega ta ühiskondliku olemasolu pärast ja teenib omal viisil looduse või ühiskonna valitsemist.

Ühiskonna valitsemine aga võib olla kahesugune. Sellega võib olla mõeldav produktsiooni või mõne muu ühiskondliku ala korraldamine kogu inimkonna hääks või klassi ühiskondliku eksistentsi kindlustamiseks, klassi, mis võib jätkata oma elu ainult teiste inimrühmade majandusliku kurnamise

või poliitilise võimu abil. Nõnda teadus ja teadmine pärast klassiühiskonna tekkimist ei saa ainult orienteerumisvahendiks inimesi ümbritsevas looduses ja inimeste vahekordades ühiskonnas vaid samal ajal ka klassivõimu kui ka rõhutatud klassi rebelliooni abinõuks. Õigusega ütleb Marx, et ühe aja valitsevad ideed on valitseva klassi ideed. See side klassihuvi ja teadusliku uurimuse ning teaduse levitamise vahel ei ole alati teadlik, vaid väga tihti ebateadlik. Ta on siiski olemas ja erakordselt mõjukas. Inimliku töö arenend tööjaotuse ja kõrgestiarenend painduvuse juures areneb teadusliku uurija, õpetaja, populariseerija jne. kutse. Need intelligendid usuvad seisvat üle klasside. Nad usuvad igavesi ideid, absoluutseid tõdesid ja muud sarnast, sest neile Mach'i tabavate sõnade järgi ei ole teada, kuidas nad on sattunud oma ideede juurde.

Tänapäeval, olgugi vastu tahtmist, teadmise ühiskondlik tingitavus ja teaduse osa klassivõitluses on ikka enam tuntud ja tunnustatud ühiskonna-teaduse alal. Peegeldub ju klassivõitlus tulundusteaduses ja ajaloos mitme eri teooria ja mõttesuuna vastolus: Marx Spengleri vastu; jurnal või Darwin; raass või klass või kuidas vastolud ongi formuleeritavad. Teisiti on lugu loodusteadustes. Siin isegi töölisrühmides valitseb tihti kujutelm, nagu siin klassivõitlusel poleks midagi otsida. Aga isegi Werner Sombart, kui ta veel ei olnud vaga, kirjutas lause: „Modern loodusteadus põlvneb pääraamatust“ (s. o. arvepidamisest). Ta tahtis sellega öelda, et alles arvestamise, spekulatsiooni, abstraktsiooni vaim, mida kaubaproduktioon arendab, et alles kaupmehe mõtlemine loob need vaimsed eeldused, mis teevad võimalikuks moodsa loodusteadusliku mõtlemise. Seejuures tuleb endastmõistetavalt küsimusse ka noore kapitalistideklassi huvi tehnilisele arengule. Ärgem unustagem edasi, et 18. sajandi mehhaaniline materialism oli vaimseks relvaks, millega kodanline intelligents löi feodalismi teoloogiat.

Ei ole muidugi vahenditult praktiline huvi, mis määrab loodusteaduse arengu. Loodusteaduslik teooria, teadlikult või ebateadlikult lähtepunktis ja tegevussuunas, on määratud tugevasti ühe klassi sotsiaalseist ideist või põhitundeist ja tahteimpulssidest. Darwin'i juures on selge side Inglise tulundusteadlase Malthus'ega ja tolleaegse Inglise ühiskonna vabavõistlusega. Ja teistegi teooriate juures on märgatavad juba täna suuris joonis sotsiaalsed põhjused. Sellele lisandub, et ka loodusteaduse probleemiasetus on mõjustatud tugevasti uurija ühiskondliku mõtlemise viisist, ta ühiskondliku kasvatusel viisist. Marksistlik bioloog asetab küsimuse, millele tänapäevane ülikoolibioloog ei satu üldse või mille hüljab kui „poliitilise“, või vastab ebateaduslikult „poliitilise zoologia“ mõttes. Inimühiskonna materiaalse elu produktiooni tingimuste tähenduse tundmine on teritand näit. pilgu looma- ja taimeorganismi ümbruse kui elu ja selle säilitamise aluse üldvaatlemiseks. Täna hakatakse jälle õigusega kõnelema looma- ja taime-sotsioloogiast, olgugi et see väljendus on pisut vildakas.

On tõelise sotsiaalbioloogia põhitõde, et inimene on sotsiaalne olend ja on omandand ainult koostööga selle üleoleku intelligentsis ja organisatsioon, mis kindlustas talle võimu looma- ja taimeriiigi üle.

Maa oma geoloogiliste ja geograafiliste omadustega moodustab inimühiskonna põhja. Taim ja loom on inimelu paratamatud eeltingimused, on aga ühiskondliku arengu muudetavad ja mõjutatavad. Kõikjal looduse ja ühiskonna areng on lähedaimas vastastikusel mõjustuses, ja sellest tekib inimliku teadmise kuju, ulatus, levik ja mõju.

Teadmine ja teadus on lahutamatu seotud. Meie ühiskond on lõhutud klassideks, nõnda teadus saab klassiteaduseks. Mida teadlikumalt rõhutatud klass püüab oma olukorra tundmisele ja oma tõusu ning vabanemist, seda selgemini paistab valitseva teaduse teaduse klassiseotavus ja kogemuste materjal

töötatakse teaduslikult ümber uuel klassil uue vaatepunktiga. Iga viljakas teadus peab kantama uurimistoast ja laboratooriumist inimhulkadesse. Täna on raamat ja meie kiires ajas ajakiri, kino ja raadio, mis saavad teaduse vahemeesteks. Vaimselt tundlikus massiliikumises üle majandusliku ja poliitilise ala huvid pühenduvad tõusval määral meie ühiskonna loodustingimuste ja meie loodusevalitsemise sotsiaalsete tingimuste ning nende edasiarenemise tundmisele.

Kirjandust

Dr. Max Adler: Marksism — proletaarlik eluõpetus.

(Meie kaasanne selle numbriga).

Viini ülikooli sotsioloogia professor, järjekindel sotsialist ja marksismi teoreetiline edasiarendaja, on otsind marksismi filosoofilisi aluseid ja käsitletnud marksistlikku meetodit tänapäevaküsimuste lahendamiseks. Edespidi loodame näha eesti tõlkes ka tema „Poliitilise või sotsiaalse demokraatia“ ning „Uued inimesed“. Käesolev brošüür selgitab marksismi kui proletaariaadi enda veel ebateadlikust elutunnetusest kasvand õpetust.

Max Adleri ideoloogia on suure tähendusega mitme maa (Saksa noorsotsialistide, Šveitsi, Tšehhoslovakia saksakeelse, Soome) sotsialistliku noorsoolikumise arenemises, ta on annud ka Eesti noorsotsialistlikule liikumisele algusest pääle kindla põhja. Loodame, et käesolevalgi tõlkel on viljastav mõju meie seltsimeestesse!

Upton Sinclair: Pärast veepuutust.

„Rahva Sõna“ kirjastus.

Sinclair annab käesolevas romaanis läbilõike inimkonna arengust. Et arengut täpsemalt jälgida, esitab autor meile ainukestena 88 inimest. Teised hävivad X-raadiumi plahvatusel tõttu, kuna säilivad tervena materiaalsed varad. Kuid need, kes olid enne kõigi valmistusabinõude valitsejad, on nüüd samade masinate ees sama abitud kui nende ürgisad loodusvägede ees, sest puuduvad töölisel, kes juhtisid neid. Nad peavad algama arengut orjana. Kuid areng sünnib ruttu, sest valmis masinaid on kergem tundma õppida kui neid leiutada, kergem kui õppida valitsema loodusvägesid. Peagi saabub miniatüür-ühiskond, kus on esindatud kõigi endiste alade juhtijad: kõike valitsev kapitalist, esimene minister, piiskop, ajakirjandusbüroo juhataja jne., teenriteni. Endine rahavürst on sunnitud aga orjama oma endist teenrit, kes oma füüsilise tugevuse tõttu haaras võimu. Kapitalismiga tekib aga ka töölisliikumine ja endisest miljonäriprouast selle ägedamaid juhte. Endine rahavürst, kõigi käskija, on aga abituim ja temast saab vilets äraandja — streigimurdja. See siiski ei takista võitlust jätkamast, kuni jõutakse sotsialismini, mil valmistusabinõud kuulutatakse kogu ühiskonna omanduseks. Siis kaob ka endine vabadust kitsendav pettekõlblus. Tühistub endine päälesunnitud abielu, ja armastajad võivad oma vabal tahtel korraldada oma elu. Ühiskonnas valitseb täielik harmoonia.

E. T.

Agiteerige! Iga tööline, kes keeldub agiteerimast, annab ära üldise asja ja oma asja samal ajal!

Ferd. Lassalle.

Mait Metsanurk: Kogutud teosed I.

(Isamaa õilmed; Jumalalapsed). Hind 2 kr. 25 senti.

Mait Metsanurga looming on harrastand algusest päälle ühiskondlikke küsimusi. Ta esimene novelliraamat, mille sisu nüüd ilmub uues trükkis, esitab terve rea väikesi elupilte, kus juba ei puudu klassivahede konstateerimine maaühiskonnas.

Kodanlise kultuuri väljapääsmatu ummikussejooks on annud ta esimese suurema novelli „Isamaa õilmed“, kus haritud maaneiu positiivne eluülesanne hukub lõplikult. See novell on alguseks Metsanurga ühiskondlikule pessimismile, mis hiljem saab viljakaks mitmes suuremas teoses.

Hendrik de Man: Sotsialism kultuuriliikumisenä.

Tõlkind E. Joonas TKÜ. Hind 25 senti.

Hendrik de Man, paarikümne aasta eest üks rahvusvahelise sotsialistliku noorsooliikumise organiseerijaid, on asund viimaseil aastail võitlusse marksistliku sotsialismi vastu, sotsialismi „revideerimisele“. Ta idee loomulikult ei ole võind saada liikumise tõukejõuks, kuid de Man'i tundlik sotsialismikäsitlus sisaldab kahtlemata mõningaid positiivseid elemente. H. de Man teeb muudugi vea, kui teeb sotsialismi ainult kultuuriliikumiseks, ja sellepärast teoreetilisena alusena brošüür ei ole paikapidav. Kuid marksistlikult arenevad noorsotsialistid peaksid tutvuma selle brošüüriaga, et neile seisukohtadele säada vastu teine.

N. A.

Käesoleva numbriga on tellijail kaasas: **Max Adler — Marksism — proletaarlik eluõpetus.**

Kapitalism valmistab sotsialismi ette, tõstes proletariaadi arvukamaks ja lõppeks ka tugevaimaks ühiskondlikuks klassiks ja tehes seda vastuvõtlikuks sotsialistlikele sihtidele, mitte aga seepärast, et ettevõtjad ja pangad organiseerivad produktsiooni. Kui proletariaat ei saaks küllalt tugevaks kiskuma võimu oma kätte, siis kapitalismist kunagi ei võiks tekkida sotsialism, ka siis mitte, kui kogu ta rahvusvaheline aparaat oleks ühe panga organiseeritud. Ja kapitalismi tulunduslikust kokkulangemisestki sotsialism kunagi ei võiks tekkida, kui ei oleks proletariaati, võimsat ja valmist organiseerima ühiskonda sotsialistlikuks. Proletariaadi võim ja küpsus on otsustav eeltingimus sotsialismi toetamiseks, ja mitte kapitalistliku organisatsiooni kõrgus trustide ja pankade tõttu. Proletariaadil pärast riigivõimu vallutamist ebaõnnestuks, kui tal ei oleks jõudu asetada kapitalistliku organisatsiooni asemele oma produktsiooniorganisatsiooni. Teiselt poolt on võimalik riigivõimu omades tuua teostamisele sotsialism ka siis kui kapitalistlik organisatsioon veel ei ole saavutanud täelist arengut, kui ta ainult on omandand jõu ja võime teostada oma produktsiooniorganiseerimise rahvuslikul astmel.

Karl Kautsky.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.

Vastutav toimetaja: **Reinhold Saving.** Väljaandja: **Mihkel Mihkelson.**

Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu m. 31, postkast 367.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.